

**2026-2027-O'QUV YILIDA IXTISOSLASHTIRILGAN TA'LIM
MUASSASALARI AGENTLIGI TIZIMIDAGI MAKTABLARNING
10-SINFIGA QABUL IMTIHONI UCHUN BIOLOGIYA FANIDAN TEST
TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI**

Toshkent – 2026

2026-2027-O‘QUV YILIDA IXTISOSLASHTIRILGAN TA’LIM MUASSASALARI AGENTLIGI TIZIMIDAGI MAKTABLARNING 10-SINFIGA QABUL IMTIHONI UCHUN BIOLOGIYA FANIDAN TEST TOPSHIRIQLARI SPETSIFIKATSIYASI

Mazkur spetsifikatsiya Ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablarning 10-sinfiga o‘qishga qabul qilish bo‘yicha hujjat topshirgan nomzodlarning biologiya fanidan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini baholashda foydalaniladigan test topshiriqlarining mazmuni, qamrovi, turi, shakli, baholash mezoni va o‘tkazilish tartibiga qo‘yilgan talablarni belgilaydi.

I. Umumiy tamoyillar

Baholash maqsadi – nomzod o‘quvchilarining biologiya fanidan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarini ta’lim olgan o‘quv dasturlarda belgilangan o‘quv maqsadlari asosida kompleks baholash. Mazkur baholash natijalari asosida ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalari agentligi maktablarining 10-sinfiga qabul qilish bo‘yicha qarorlar asoslangan (valid) bo‘lishini ta’minlash maqsadida baholashda validlik, ishonchlilik, adolat va shaffoflik tamoyillariga rioya qilinishi ta’minlanadi.

II. Me’yoriy asoslar

1. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2023-yil 27-maydagi “Prezident, ijod, ixtisoslashtirilgan maktab va maktab-internatlarga o‘quvchilarni saralab olish hamda qabul qilish tartibiga oid normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida”gi 214-son qarori.

2. Tabiiy fandan umumiy o‘rta ta’limning 5-9-sinflar uchun amaldagi o‘quv dasturi

III. Baholash qamrovi va ajratilgan vaqt

Ixtisoslashtirilgan ta’lim muassasalari agentligi tizimidagi maktablarining 10-sinfiga o‘qishga qabul jarayonida o‘quvchilarining biologiya fanini bilish darajasini aniqlash uchun jami **10 ta** yopiq test topshirig‘i taqdim etiladi. Topshiriqlarni bajarish uchun **20 daqiqa** vaqt belgilangan. Bunda yopiq test topshiriqlaridan (*yagona to‘g‘ri javobni talab qiladigan (Y1), moslashtirishni talab qiladigan (Y2) va ketma-ketlikni talab qiladigan test topshiriqlari(Y3)*)dan foydalaniladi.

Test topshiriqlarining mazmun sohasi, baholanadigan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalar bo‘yicha taqsimoti quyidagi jadvallarda aks etgan:

Mazmun soha	Baholanadigan konstruktlar	Testlar soni
I. Tiriklikning tuzilish darajalari		1 ta
1. Tiriklikning tuzilish darajalari	Tirik organizmlarning asosiy guruhlarini va ularning umumiy belgilarini biladi, tiriklikning tuzilish darajalari funksiyalarini o‘zaro bog‘laydi	1
II. Hujayraning kimyoviy tarkibi		1 ta
2. Hayotiy jarayonlarning kimyoviy asoslari	Biomolekulalarning tuzilishi va xossalarini tahlil qiladi, biomolekulalarni o‘zaro taqqoslaydi, ularning hujayradagi vazifalarini bog‘laydi hamda tajribalar asosida biologik jarayonlarni izohlaydi.	1
3. Moddalar almashinuvi metabolizm.	Turli metabolik jarayonlarning hujayra faoliyati va energiya samaradorligiga ta’sirini baholaydi, tashqi omillar asosida ularning samaradorligini asoslaydi va modda hamda energiya almashinuvi bo‘yicha ilmiy xulosa chiqaradi.	1
III. Organ, organlar sistemasi		1 ta
4. Tayanch va harakatlanish sistemasi	Tirik organizmlarda ayirish va harakatlanish tizimlari faoliyatini ularning tuzilishi bilan bog‘laydi, biologik vaziyat asosida bu tizimlarning funksiyalarini qo‘llash	1
5. Ovqat hazm qilish, ayirish va oziqlanish	Ovqat hazm qilish jarayonining bosqichlarini aniqlash va turli hayvonlarda hazm qilish sistemasidagi o‘xshashlik va farqlarni tushuntirish va umumlashtira olish	1
6. Nafas va qon aylanish sistemasi	Nafas olish va qon aylanish, nerv sistemalarining asosiy qismlari va funksiyalarini bilish, biologik atamalarni to‘g‘ri qo‘llash biologik vaziyat asosida faoliyati haqida xulosa qilish	1
7. Nerv gumoral boshqarilish	Nerv va gumoral boshqaruv tizimlari faoliyatini tahlil qilish, tashqi ta’sirlarga organizm javob reaksiyalarini baholash	1
IV. Ko‘payish va rivojlanish		1 ta
8. Ko‘payish va rivojlanish	Organizmlarning ko‘payishi va rivojlanish jarayonlarini taqqoslaydi hamda berilgan biologik vaziyat asosida rivojlanish bosqichlarini tushuntiradi	1
V. Tur, populyatsiya, ekosistema, biosfera		1 ta
9. Tur, populyatsiya,	Populyatsiya, ekosistema va biosfera darajasida oziq zanjiri va oziq to‘ri orqali energiya hamda moddalar	1

ekosistema, biosfera	oqimini tahlil qilish, tashqi omillarning ta'sirini baholash va ekologik muvozanat haqida asosli xulosa chiqarish	
VI. Genetika asoslari va seleksiya		1 ta
10. Genetika asoslari va seleksiya	Irsiylanish va o'zgaruvchanlik jarayonlarini tahlil qilish, genlarning o'zaro ta'sirini tushuntirish, seleksiya usullarining samaradorligini baholash hamda genetik bilimlarni amaliyotda qo'llash	1
Jami		10 ta

IV. Kognitiv ko'nikmalar va baholash mezonlari

Topshiriqlar uchun belgilangan ballar ularning murakkablik darajasini, bajarishda talab etiladigan bilim, ko'nikma va mantiqiy fikrlash hajmini hisobga olgan holda belgilangan. Ya'ni, osonroq va asosiy bilimlarni tekshiruvchi topshiriqlar nisbatan kamroq ball bilan, yuqoriroq darajadagi qo'llash, tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarishni talab qiluvchi topshiriqlar esa yuqoriroq ball bilan baholanadi.

Test topshiriqlarining kognitiv ko'nikmalar va baholash mezonlari bo'yicha taqsimoti quyidagi jadvalda aks etgan:

Kognitiv daraja	Izohi	Testlar soni (ta)	Baholash mezonlari (ball)
Bilish	Reproduktiv darajadagi topshiriqlar o'quvchilardan fanga oid bilimlarni qayta ishlamasdan qo'llashni talab etadi. Ushbu topshiriqlar qonuniyatlar, jarayonlar, tushunchalar va atamalarining mohiyatini bilish, ularni yodda saqlash va tanib olish, shuningdek odatiy vaziyatlarda qo'llash ko'nikmasini aniqlashga qaratilgan.	2	1.1
Qo'llash	Produktiv darajadagi topshiriqlar o'quvchilardan o'rganilgan qonuniyatlar, qoidalar va tushunchalarni tanish vaziyatlarda ravishda qo'llashni talab etadi. Ushbu topshiriqlarda o'quvchilar berilgan biologik ma'lumotlar asosida jarayon va hodisalarning borishini izohlaydi hamda tegishli qonuniyat yoki tushunchani to'g'ridan-to'g'ri qo'llaydi.	2	1.1
	Produktiv darajadagi biologik topshiriqlar o'quvchilardan o'zlashtirilgan bilim va qonuniyatlarni bir nechta bosqichdan iborat hamda qisman noodatiy vaziyatlarda ongli ravishda qo'llashni talab etadi. Bunda o'quvchilar biologik vaziyatni tahlil qiladi, mos yechimni tanlaydi va	3	2.1

	tushunchalar hamda qonuniyatlarni mantiqiy ketma-ketlikda qoʻllaydi		
Mulohaza qilish	Intellectual darajadagi topshiriqlar oʻzlashtirilgan bilim, va koʻnikmalarni notanish vaziyatlarda qoʻllash, tahlil qilish, sintezlash, qiyosiy taqqoslash, qonun va qonuniyatlarni qoʻllab, umumlashtirishni talab qiladi	3	2.1

Test topshiriqlari umumiy **17 ball** bilan baholanadi. Test topshiriqlarida javob variantlarining faqat bittasi tanlanadi, ikki va undan ortiq tanlangan javoblar uchun ball berilmaydi.

V. Imtihon tartibi

Taqiqlangan vositalar: imtihon vaqtida mobil telefon, aqlli soat, planshet yoki eslatmalardan foydalanish qatʼiyan man etiladi.

Axloq va intizom: nusxa koʻchirish, yordam soʻrash yoki yordam berish, imtihon davomida gaplashish, ruxsatsiz chiqish kabi holatlar taqiqlanadi.

Nazoratchi qoidabuzarlikni aniqlaganda, dalolatnoma tuzib, tinglovchini testdan chetlashtiradi va natijasi bekor qilinadi.

VII. Tavsiya etiladigan asosiy adabiyotlar

1. 5-sinf Biologiya Oʻ. Pratorov, A. Toʻxtayev, F. Azimova, Z. Tillayeva – Toshkent “Oʻzbekiston”, 2020
2. Suyarov K. T. va boshq. Tabiiy fanlar. 6-sinf uchun darslik. – Toshkent: Respublika taʼlim markazi, 2022.
3. 7-sinf: Biologiya. Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 7- sinfi uchun darslik, K. Safarov, M. Umaraliyeva, Z. Tillayeva, I. Abduraxmonova, U. Raxmatov, S. Haytbayeva, M. Boʻronboyeva 1- nashri. Toshkent: “Respublika taʼlim markazi”, 2022.
4. 8-sinf: Biologiya. Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 8-sinfi uchun darslik, O. Mavlonov, T. Tilavov, Aminov 6- nashri. Toshkent: “Oʻqituvchi nashriyot – Matbaa Ijodiy uyi” 2019.
5. 9-sinf: . Biologiya. Sitologiya va genetika asoslari Umumiy oʻrta taʼlim maktablarining 9- sinfi uchun darslik, A. Zikiryayev, A. Toʻxtayev, I. Azimov, N. Sonin; 5-nashri. Toshkent: “Yangiyoʻl Poligraph Service”, 2019.